

Oponentský posudek bakalářské práce Jarmily Štefanové Rodičovství a genderová dělba rolí v rodině, studium humanitní vzdělanosti FHS UK

Práce Jarmily Štefanové zkoumá, jak je napsáno v úvodu, vliv rodičovství na genderovou volbu rolí v českých rodinách. Samotný název je poněkud strohý a problematická je v něm – stejně jako v takto stanoveném cíli – i volba termínu „role“, které autorka v některých částech textu do určité míry zaměňuje s termínem „práce“. Chybí zde přesnější definování toho, čemu se autorka přesně věnuje, protože práce genderovaná ne/placená práce a genderová role není totéž, což nakonec vyplývá z některých teorií, které používá (srovnej například Goffman, West a Zimmerman a Becker). Pro teorii rolí by bylo zapotřebí volit jiné autory a autorky, v případě této bakalářské práce se jedná spíše o dělbu práce v rodině.

Teoretická část je velmi dobře zpracovaná, autorka často využívá primární zdroje a projevila dostatek erudice potřebných konceptů. Nicméně – jak se často stává – v části této kapitoly nadužívá knihu Renzetti a Curran Ženy, muži a společnost, která svou komplexností (nicméně tím pádem i jistou nedostatečností) většinu studujících svádí k tomu, aby ji nadměrně zdrojovali. Podkapitola o „dělání genderu“ podle West a Zimmermana pak vytváří dojem určité významnosti, jež však není v práci nijak reflektována. Nabízí se tedy otázka, proč si autorka zvolila právě tento text (vysvětluje jeho výhody například oproti Goffmanovi a některým teoretickým proudům, nicméně ho dále neproblematizuje například ve srovnání s „passing gender“ Kessler a McKenna nebo s performativitou podle Judith Butler).

Teoretické části by rovněž prospělo užívání některých bazálních feministických teorií, které autorka zmiňuje zprostředkovaně, např. pomocí „teorie genderové ideologie“ (str. 13). Týká se to zejména genderové socializace, ale i zmiňované dělby práce v rodině apod. Ani charakteristika historického vývoje a proměny rodiny není v tomto ohledu dostatečná. Autorka například opomíjí to, že dříve měla rodina podstatně jinou podobu a složení (například zahrnovala i členky a členy služebnictva či lidí zaměstnaných na statku), charakteristickou pro danou dobu a místo. Tato kapitola je zjednodušená užíváním několika základních (a stěží feministických) autorů.

Autorka naopak velmi dobře rozpracovala kapitolu o české rodině v období komunismu, kde vhodně zvolila zdroje. V kontextu toho je pak poněkud skličující, že při srovnání se zahraničím sahá pro výzkumy z Německa, Austrálie a Spojených států amerických, chybí jí tedy „východní“ kontext (a pro lepší představu v rámci euroamerické kultury by bylo dobré zařadit ještě alespoň Velkou Británii a Francii, odkud jsou uvedena data také k dispozici).

V rámci empirické části je velmi problematické pojetí vzorku. Protože autorka staví výzkum na tom, že srovnává názory mezi rodinami s dětmi a těmi, které děti nemají, základním krokem je vymezení těchto dvou skupin. Protože však pracuje se sekundárními daty Centra pro výzkum veřejného mínění SOÚ, nemá možnost tak učinit. V diskusi (str. 58) sama připouští, že skupina lidí bez nezaopatřeného dítěte není totéž jako skupina lidí, kteří dítě nemají vůbec (protože jejich potomci už mohou být dospělí a žít samostatně). Zde narážíme na onen rozdíl, který jsem zmiňovala již na začátku – tady můžeme sledovat genderovanou práci rodičů, nicméně však genderovou roli rodičů (kteří jimi zůstávají i poté, co se děti osamostatní). Je sice sympatické, že toto zásadní omezení autorka zmiňuje sama, nicméně výsledek to nijak nezmění.

Nejen z použitých teorií navíc vyplývá, že se tyto názory můžou do velké míry lišit generačně, což je právě ta korelace, jež zde není možné sledovat. Výsledky výzkumu tak celkově považuji spíše za zbytečné a navíc frustrující v souvislosti s tím, že autorka zvolila pouze kvantitativní výzkumnou metodu (rozumím ovšem omezení v souvislosti s typem bakalářské práce, jejíž rozsah kombinaci výzkumných metod spíše neumožňuje). Zůstává u konstatování, že očekávaný jev nebyl empiricky potvrzen, pročez nadcházející nezbytná otázka „proč?“ zůstává bez odpovědi.

Limity práce (aniž by je tak však chápala) ostatně autorka shrnuje ve strohém závěru: „Nemohu tedy tvrdit, že rodičovství nemá na genderovou dělbu rolí v rodině žádný vliv, prokázaný vliv ale na druhou stranu není jednoznačný.“ (str. 60). Nabízí se tedy otázky, proč by právě rodičovství mělo ovlivnit genderovou dělbu práce v rodině a zda není významnějším faktorem spíše věk (příslušnost k určité generaci), vzdělání, místo bydliště (město/venkov) apod. Otázky, jež by měly výzkumu (byť deduktivnímu a jinak velmi dobře provedenému) předcházet. Tedy zda autorka správně designovala svůj výzkum a jestli netestovala hypotézy, které nedokázala dostatečně odůvodnit v předchozí, teoretické části.

S ohledem na výše uvedené práci **doporučuji k obhajobě** a navrhuji její **hodnocení stupněm dobře**.

V Bludově, 4. 9. 2018

Mgr. Iva Baslarová, Ph.D.